

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ: Филозофски

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно вијеће Филозофског факултета на 216. сједници одржаној 15. септембра 2016. именовало је Комисију за оцјену подобности теме за израду докторске дисертације **Далматинска епархија Српске православне цркве (1945–1991)**, кандидата мр Милоша Црномарковића (рјешење бр. 07/3.1620-22/16), у саставу:

1. Др Горан Латиновић, доцент Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Национална историја, предсједник,
2. Др Предраг Пузовић, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду и инострани члан Академије наука и умјетности Републике Српске, ужа научна област Историја Српске православне цркве, члан,
3. Др Драгиша Д. Васић, доцент Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, ужа научна област Национална историја, члан.

Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звање, назив у же научне области за коју је изабран у звање, назив универзитета и факултета у којем је члан комисије стално запослен.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ, НАУЧНА И СТРУЧНА ДЈЕЛАТНОСТ КАНДИДАТА

Милош Црномарковић рођен је 14. јуна 1962. године у Цивљанима Доњим код Книна. Прва четири разреда основне школе завршио је у родном селу, а наредна четири у Врлици. Ауто-саобраћајну техничку школу (смјер: техничар друмског саобраћаја) завршио је у Земуну 1981. Дипломирао је историју на Филозофском факултету Универзитета у Београду 1995, а постдипломске студије из историје (смјер: Историја Југославије) завршио је на Филозофском факултету Универзитета у

Новом Саду 2014, одбравнивши магистарски рад *Срем у Другом светском рату – специфичности*. У периоду од 1995. до 2001. године радио је као професор историје у основним школама „Никола Тесла” у Новим Бановцима и „Вера Мишчевић” у Белегишу. Од 2001. до 2010. године био је директор О.Ш. „Никола Тесла” у Новим Бановцима, а истовремено и замјеник предсједника Општине Стара Пазова. Од 2008. до 2013. године обављао је функцију предсједника Скупштине општине Стара Пазова. До сада је објавио два научна рада, док је трећи – *Кинска препарандија: од иницијативе и отварања до затварања – рецензиран, категорисан као кратак научни рад и прихваћен за штампу у Гласнику Удружења архивских радника Републике Српске*. Служи се енглеским језиком.

Библиографија:

1. *Страдање Срба Врличке Крајине 1941–1945. године*, Годишњак за истраживање геноцида, св. 8, Београд: Музеј жртава геноцида и Крагујевац: Спомен музеј „21. октобар”, 2016, стр. 111–167.
 2. *Устаничка 1941. година у Срему*, Радови, бр. 23, Бања Лука: Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци, 2016, стр. 81–99.
 3. *Кинска препарандија: од иницијативе и отварања до затварања*, Гласник Удружења архивских радника Републике Српске, бр. 8 (у штампи).
- a) Навести неопходне биографске податке: школовање, успјех у току школовања, кретање у служби, резултати научно-истраживачког или стручног рада, јавна признања, друштвене активности и познавање страних језика;
- б) У прилогу биографије доставити списак објављених научних радова.

2. ЗНАЧАЈ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

- а) Предложена тема докторске тезе мр Милоша Црномарковића обухвата проблем који није довољно истражен у српској историографији, јер су ранији радови о историји Српске православне цркве у Далмацији у периоду социјалистичке Југославије (1945–1991) били сасвим ограниченог карактера. Та ограничења углавном су се односила на доступност историјских извора и идеолошку стегу. Значај предложене теме и истраживања кроз које тема треба да буде обрађена, превасходно лежи у могућности потпуније и објективније обраде једног важног питања из историје Срба у Далмацији, јер је свако истраживање историје Српске православне цркве у уску и нераскидивој вези са историјом српског народа.
- б) Историографски радови о Далматинској епархији Српске православне цркве за вријеме социјалистичке Југославије (1945–1991) су малобројни. Најпотпунији научни рад о овој теми објављен је у виду монографије (Вељко Ђурић Мишића, *Шта ће у Сплиту Свети Сава*, Београд 2007), а бави се само једним питањем из богате и неистражене историје ове епархије у назначеном периоду – онемогућавањем изградње православног храма у Сплиту. Један низ историографских радова бави се општим прегледом историје Српске православне цркве у Југославији

послије Другог светског рата, чији су се аутори само узгредно дотицали и Далматинске епархије. Дакле, свеобухватна студија о Епархији далматинској од 1945. до 1991, која би укључила и бројне, до сада занемарене аспекте, тек треба да буде написана.

- *Азбучник Српске православне цркве по Радославу Грујићу* (приредио Слободан Милеуснић), Београд 1993.
- *Алманах: Срби и православље у Далмацији и Дубровнику*, Загреб 1971.
- Бакотић Лујо, *Срби у Далмацији од пада Млетачке републике до уједињења*, Београд 1939, 2002, 2007. (репринт).
- Батаковић Т. Душан, *Срби у Југославији 1918–1991*, Нова историја српског народа, Београд 2000, стр. 267–381.
- Бокун Петар, *Далмација и Срби*, Београд 2009.
- Вурдеља Г. Драгољуб, *Обезглављена Српска црква*, Трст 1964.
- Ђурић Ђ. Вељко, *Усташе и православље – Хрватска православна црква*, Београд 1989.
- Ђурић Мишина Вељко, *Герман Ђорић – патријарх у обезбоженом времену*, Београд 2012.
- Ђурић Мишина Вељко, *Летопис Српске православне цркве (1946–1958): време патријарха Гаврила (1946–1950) и патријарха Викентија (1950–1958)*, I–III, Книн – Београд 2000–2002.
- Ђурић Мишина Вељко, *Српска православна црква у Независној Држави Хрватској 1941–1945*, Ветерник 2002.
- Ђурић Мишина Вељко, *Шта ће у Сплиту Свети Сава*, Београд 2007.
- Екмечић Милорад, *Дуго кретање између клања и орања: историја Срба у Новом веку (1492–1992)*, Београд 2007.
- Екмечић Милорад, *Црква и нација код Хрвата*, Огледи из историје, Београд 2002², стр. 111–147.
- *Енциклопедија православља*, I–III, Београд 2002.
- Живојиновић Р. Драгољуб, *Српска православна црква и нова власт (1944–1950)*, Србије – Београд – Ваљево 1998.
- Јанковић Д. Милан, *Патријарх српски Герман: у животу и борби за Спомен храм*, Београд 2001.
- Јовић Б. Саво, *Утамничена црква: страдање свештенства Српске православне цркве (1945–1985)*, Београд 2002².
- Јововић Божидар, *Православље и Срби католици у Далмацији у записима Стевана Роџе*, Зборник о Србима у Хрватској, књ. 7, Београд 2009, стр. 7–95.
- Ковачевић Радован, *Пролеће посрнулог братства: Далмација 1967–1972. у предигри за југословенску трагедију*, Београд 2012.
- Крестић Василије, *Геноцидом до Велике Хрватске*, Београд 2015.
- Милаш Никодим, *Православна Далмација*, Нови Сад 1901, Београд 1989, Шибеник 2004. (репринт).
- Милеуснић Слободан, *Духовни геноцид: преглед порушених, оштећених и обесвећених цркава, манастира и других црквених објеката у рату 1991–1995 (1997)*, Београд 1997.
- Милеуснић Слободан, *Манастир Крка*, Београд 2001.
- Милеуснић Слободан, *Удео Српске цркве у „суживоту“ са Хрватима*, Зборник о Србима у Хрватској, књ. 4, Београд 1999, стр. 317–323.
- Новаковић Коста, *Срби у Сјеверној Далмацији*, Београд 2013.

- Орловић Сњежана, *Манастир Драговић*, Београд – Шибеник 2009.
- Перић Димшо, *Црквене литије у периоду од 1945. до 1992. године*, Гласник Српске православне цркве, бр. 12, Београд 1992, стр. 217–219.
- Perica Vjekoslav, *Balkanski idoli: religija i nacionalizam u jugoslovenskim državama*, I-II, Beograd 2006.
- Пилиповић Радован, *Ореоли и сенке: расправе из историје Српске Православне Цркве у Независној Држави Хрватској (1941–1945)*, Београд 2016.
- Поповић Јустин, *Истина о Српској православној цркви у комунистичкој Југославији*, Београд 1990.
- Пузовић Предраг, *Задарска богословија*, Београд 2012.
- Пузовић Предраг, *Прилози за историју Српске православне цркве*, Ниш 1997.
- Пузовић Предраг, *Прилози за историју СПЦ 3*, Фоча 2006.
- Пузовић Предраг, *Прилози за историју Српске православне цркве 4*, Београд 2014.
- Пузовић Предраг, *Српска патријаршија: историја Српске Православне Цркве*, Нови Сад 2010.
- Пузовић Предраг, *Српска православна црква: прилози за историју*, Београд 2000.
- Радић Радмила, *Држава и верске заједнице (1945–1970)*, I-II, Београд 2002.
- Радић Радмила, *Живот у временима: патријарх Гаврило (Дожић) 1881–1950*, Београд 2011².
- Радић Радмила и Исић Момчило, *Српска црква у Великом рату (1914–1918)*, Београд – Гацко 2014.
- Сава, епископ шумадијски, *Српски јерарси од деветог до двадесетог века*, Београд – Подгорица – Крагујевац 1996.
- Слијепчевић Ђоко, *Историја Српске православне цркве*, I-III, Београд 2002.
- Споменица православних свештеника – жртава фашистичког терора и палих у народноослободилачкој борби, Београд 1960.
- Српска православна црква 1920–1970. *Споменица о 50-годишњици васпостављања Српске патријаршије*, Београд 1971.
- Српска православна црква 1219–1969. *Споменица о 750-годишњици аутокефалности*, Београд 1969.
- Устав Српске православне цркве, Београд 1947.
- Чоловић Бранко, *Манастир Драговић*, Загреб 2014.
- Џомић В. Велибор, *Страдање Српске цркве од комуниста*, Цетиње 1997.
- Шућур Драган, *Српска православна црква у Босни и Херцеговини 1945–1958*. (необјављени рукопис докторске дисертације).

в) Кандидат је добро примијетио да би полазна и општа радна хипотеза гласила да је Други свјетски рат (1941–1945) био најтежи период у новијој историји Српске православне цркве и српског народа у целини, који је оставио трајне посљедице. Српска православна црква је након рата била у немилости нове власти, а посебно од 1945. до 1960. Процес атеизације захватио је и вјерски традиционално оријентисано село, на којем је мање од 10% новорођене дјеце било крштавано, а само око 25% становништва славило је крсну славу и Божић. Велики број свештеника СПЦ, укључујући и поједине епископе, као и епископа далматинског Иринеја (Ђорђевића), био је онемогућен у вршењу својих дужности, црквена имовина била је обухваћена процесом експропријације, а вјеронаука уклоњена из школског система. Кандидат је веома добро конципирао сљедећи оквирни садржај:

- Предговор
- Увод: кратак осврт на историју православних Срба у Далмацији и Далматинске епархије до 1941.
- Далматинска епархија за вријеме Другог светског рата (1941–1945)
- Нова власт и Далматинска епархија непосредно по завршетку Другог светског рата
- Далматинска епархија за вријеме администратора Никанора Иличића (1947–1951) и Симеона Злоковића (1951–1959)
- Далматинска епархија за вријеме епископа Стефана Боце (1959–1978)
- Далматинска епархија за вријеме епископа Николаја Мрђе (1978–1992)
- Закључак
- Извори и литература

Савладавањем обимне архивске грађе, у сврху научног одговора на питања формулисана предложеним поглављима, мр Милош Џрномарковић треба да пружи детаљан одговор на суштинско питање: у каквим је околностима текао живот једне црквене области, у овом случају Далматинске епархије, од 1945. до 1991. године и какве су ратне, политичке, друштвене, привредне и културне потресе и преобрађаје проживљавали Српска православна црква, њено свештенство и вјерници. Наиме, комунистичка власт процијенила је 1958. да је обрачун са СПЦ завршен и да она више не представља озбиљан чинилац у друштвеном животу српског човјека и да није опасност за режим. Џелимично и постепено слабљење притиска на СПЦ подудара се са доласком патријарха Германа (Ђорића) на чело Цркве. Циљ истраживања јесте да буду расвијетљени сви процеси и појаве које су прожимале однос између Цркве и држава. Такође, циљ истраживања је реконструкција црквене историје православних Срба у Далмацији од 1945. до 1991., са свим особеностима које ту историју прате. Сва наведена питања, кандидат ће посматрати у ширем контексту општих прилика у југословенској држави.

г) Методологија историјских истраживања захтијева од истраживача: прикупљање извора и њихов одабир сходно значају за тему, затим њихово подвргавање критичкој обради (спољној и унутрашњој), њихово груписање према међусобној узрочно-посљедичној повезаности, како би на крају била написана поглавља, као организоване цјелине, и изведени нови и оригинални закључци и на тај начин био дат конкретан допринос историографији о Српској православној цркви и о Србима у Југославији, а посебно у Далмацији. Сав рад на изворима и литератури био би обављен кроз њихово детаљно ишчитавање, у зависности од значаја информација, и вођење забиљешки, у форми која би омогућила њихово лакше манипулисање кад се коначно приступи синтези, односно експозицији, као финалним етапама историјске методологије.

Извори за предложену тему, тј. материјал за рад, налази се у Архиву Српске православне цркве у Београду, Архиву Југославије у Београду, као и у Библиотеци Српске патријаршије, такође у Београду. Архивска грађа у овим установама, која се непосредно односи на тему истраживања, обимна је и разноврсна, па ће рад на њој бити дуготрајан и захтјеван. Такође, грађу посједује и Далматинска епархија СПЦ, и то у Шибенику, Задру, Сплиту и Дубровнику. Ова грађа је несрћена или само дјелимично срећена.

Треба указати и на периодику, а посебно на:

- *Гласник. Службени лист Српске православне цркве (1945–1991)*
- *Истина. Лист Српске православне епархије далматинске (1988–1991)*
- *Православље. Новине Српске патријаршије (1967–1991)*

д) Mr. Miloš Črnomarković отвара једну сложену истраживачку тему, о којој досадашња историографска истраживања нису дала довољно темељит одговор, како о теми као целини, тако и о низу аспеката који је прате. Трагање за таквим одговором, уз строго научни приступ, требало би да буде главни научни допринос предложеног истраживања.

- а) Значај истраживања;
- б) Преглед истраживања;
- в) Радна хипотеза са циљем истраживања;
- г) Материјал и метод рада;
- д) Научни допринос истраживања.

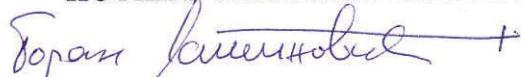
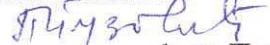
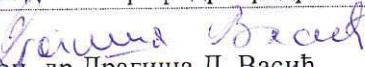
3. ОЦЈЕНА И ПРИЈЕДЛОГ

- а) Стекавши увид у образложение приједлога тема за израду докторске тезе *Далматинска епархија Српске православне цркве (1945–1991)*, као и досадашњи рад mr. Miloša Črnomarkovića, Комисија је закључила да је он спреман да приступи изради докторске дисертације.
- б) Тема коју је пријавио треба да испуни празнину која постоји у историографској обради овог периода, односно да допуни постојећа сазнања, тим прије што своебухватног истраживања о Епархији далматинској до сада није било и што је у међувремену постала доступна и архивска грађа коју историчари раније нису користили, а не постоје ни идеолошке стеге било које врсте. Због тога је тема научно сасвим оправдана.
- в) Кандидат је предложио класичну историјску методологију: прикупљање свих расположивих извора, објављених и необјављених, њихову критичку обраду и груписање по тематским целинама, као и анализу постојеће научне литературе.
- г) Комисија сматра да кандидат посједује одговарајуће научне и стручне квалификације и да је предложена методологија сасвим адекватна.
- д) Након увида у достављену документацију, након анализе релевантних података о аутору и анализе приложеног образложение теме, Комисија је закључила да је mr. Miloš Črnomarković испунио све правне, научне и стручне услове да приступи изради докторске дисертације из историје. Предложена тема је историографски важна, научно релевантна и добро методолошки концептуализована. Комисија сматра да су подобни и тема и кандидат за израду докторске дисертације. Због свега наведеног,

Комисија има част да предложи Наставно-научном вијећу Филозофског факултета и Сенату Универзитета у Бањој Луци да прихвати тему *Далматинска епархија Српске православне цркве (1945–1991)* и одобри њену израду кандидату мр Милошу Црномарковићу.

- а) Кратка оцјена о научним и стручним квалификацијама кандидата тј. о његовим способностима да приступи изради дисертације;
- б) Научна или практична оправданост предложених истраживања и резултати који се могу очекивати;
- в) Мишљење о предложеној методи истраживања;
- г) Уколико комисија сматра да кандидат не посједује одговарајуће научне и стручне квалификације, да неке претпоставке кандидата у вези пријављене дисертације нису тачне или је предложен метод рада неадекватан, исти треба детаљно образложити.
- д) Приједлог са образложеном оцјеном о подобности теме и кандидата (Обавезно написати оцјену да ли су тема и кандидат подобни или не)

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1.
Доц. др Грант Латиновић
2.
Академик проф. др Предраг Пузовић
3.
Доц. др Драгиша Д. Васић
4. _____
5. _____
6. _____

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложение, односно разлоге због којих не жели да потпише извјештај.